

THG2106

พัฒนาการภาษาไทย : การเปลี่ยนแปลงด้านตัวอักษร

อ.กฤติกา ผลเกิด

การเปลี่ยนแปลงด้านตัวอักษร

ฅ	อ	ฮ	ด	ต	ฆ	ง	จ	ฉ	ซ
ก	ข	ช	ค	ศ	ฆ	ง	จ	ฉ	ซ
ฌ		ล	บ	ป	ต			ณ	ด
ช	ณ	ญ	ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ด
ถ	ก	ท	ธ	น	บ	ป	ผ	ฝ	พ
ด	ถ	ท	ธ	น	บ	ป	ผ	ฝ	พ
ไ	ธ	น	บ	ป		ฉ		อ	ค
ฟ	ภ	ม	ย	ร	ฤ	ฌ	ภ	ว	ศ
ฟ	ฉ	น		อ					
ช	ส	ท	ฬ	อ	ฮ				

อุณฺณพรณฺณนลาภอุสสาภย (อักษรก่อนลายสือไทย)

- อารยธรรมอินเดียได้แพร่อิทธิพลมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่สมัยโบราณ
- สำหรับด้านอักษรนั้น ปรากฏอักษรพราหมีอยู่ในจารึกโวคาญ ซึ่งเป็นจารึกของอาณาจักรพูนัน มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 7-8 พบที่หมู่บ้านโวคาญ เมืองญาตริง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นจารึกโบราณที่เก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- นอกจากนี้ยังพบจารึกอายุใกล้เคียงกันคือ จารึกตราหิน หรือจารึกเมืองออกแก้ว ที่เมืองออกแก้วทางตอนใต้ของราชอาณาจักรกัมพูชา

๑๓๖๖
(อักษรก่อนลายสือไทย)

- แม้อักษรพราหมีมิได้มีอิทธิพลต่ออักษรของกลุ่มชนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่อักษรคฤนธ์หรืออักษรปัลลวะ ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากอักษรพราหมีนั้น เป็นต้นเค้าอักษรของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้
- ดังปรากฏอักษรในจารึกหลายหลักที่ค้นพบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน มีรูปลักษณะคล้ายคลึงกับอักษรปัลลวะในสมัยพระเจ้าสิงหวรมัน กษัตริย์ราชวงศ์ปัลลวะแห่งอินเดียนใต้ เช่น จารึกลานทอง ของอาณาจักรปาญในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า จารึกมหานาวิกพุทธคุปต์ ในประเทศมาเลเซีย จารึกพระเจ้ามุลวรมัน สาธารณรัฐอินโดนีเซีย จารึกเขารัง จังหวัดปราจีนบุรี ประเทศไทย เป็นต้น

อณฺพรณฺณนลาภณฺน

(อักษรก่อนลายสือไทย)

- อักษรที่พบในประเทศไทยรุ่นแรกจึงได้ต้นแบบมาจากอักษรปัลลวะ ซึ่งปัจจุบันมีการค้นพบหลักฐานเป็นศิลาจารึกหลายหลัก โดยหลักที่มีความเก่าแก่ที่สุดและมีศักราชปรากฏอยู่อย่างชัดเจน คือ **จารึกเขาน้อย จังหวัดสระแก้ว** ระบุปีมหาศักราช ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 1180 และ **จารึกเขารัง จังหวัดปราจีนบุรี** ระบุปีมหาศักราชซึ่งตรงกับ พ.ศ. 1182
- นอกจากนี้ ยังพบจารึกอักษรปัลลวะอีกหลายหลักเกือบทุกภูมิภาคของประเทศไทยที่มีอายุใกล้เคียงกันคือในราวพุทธศตวรรษที่ 12 เช่น **จารึกเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์** **จารึกเยธมมาฯ จังหวัดนครปฐม** **จารึกวัดมเหยงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช** **จารึกช่องสระแจง จังหวัดสระแก้ว** เป็นต้น

อณฺพรรณฺณนลาภณฺน

(อักษรก่อนลายสือไทย)

- รูปสัณฐานของอักษรปัลลวะในศิลาจารึกที่พบในประเทศไทย รวบรวมพุทธศตวรรษที่ 12 นี้ มีรูปลักษณะอักษรและอักขรวิธีที่คล้ายคลึงกัน มีความแตกต่างกันแต่ในด้านภาษา บางหลักจารึกเป็นภาษาสันสกฤต เช่น จารึกวัดมเหยงค์ บางหลักจารึกเป็นภาษาบาลี เช่น จารึกเยธมฺมาฯ หรือบางหลักจารึกทั้งภาษาเขมรและภาษาสันสกฤต เช่น จารึกเขารัง เป็นต้น

[illegible]

- ต่อมา ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15-16 หลังจากมีการใช้อักษรปัลลวะในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ประมาณ 300-400 ปี อักษรปัลลวะเริ่มมีวิวัฒนาการจากอักษรต้นแบบกลายเป็นอักษรหลังปัลลวะและใช้สืบทอดมาพร้อมกับมีการปรับเปลี่ยนไปที่ละน้อย จนวิวัฒนาการมาเป็นอักษรมอญโบราณซึ่งถูกค้นพบในบริเวณแถบลุ่มแม่น้ำอิรวดีและลุ่มแม่น้ำสาละวิน และอักษรขอมโบราณซึ่งค้นพบหลักฐานในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มแม่น้ำโขง (สำนักวัฒนธรรมกีฬาและการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร, 2556: 39-43)

ธนบัตรต้นแบบของสยามสมัย (อักษรต้นแบบของลายสีไทย)

- อักษรมอญโบราณ เป็นอักษรที่มีพัฒนาการไปจากอักษรหลังปัลลวะ ใช้ในอาณาจักรพุกามในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า สมัยพระเจ้าอโนรุธหรืออนุรุธ และได้แผ่ขยายมายังดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำปิงและแม่น้ำวัง คือบริเวณที่เคยเป็นอาณาจักรหริภุญชัย ซึ่งมีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 17-18
- อักษรขอมโบราณ เป็นอักษรที่มีพัฒนาการไปจากอักษรหลังปัลลวะ ใช้ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 15-18 พบทั้งในอาณาจักรทวารวดีและอาณาจักรขอมสมัยพระนคร เฉพาะที่ค้นพบในศิลาจารึกในประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากอักษรสมัยพระนคร โดยส่วนใหญ่จะปรากฏในศาสนสถาน ศิลปะขอมสมัยพระนคร

ธนบัตรต้นแบบของสยามสมัย (อักษรต้นแบบของลายสือไทย)

- อักษรขอมโบราณยังรักษาระบบอักขรวิธีของอักษรปัลลวะอย่างเคร่งครัด แต่รูป
สัณฐานกลับปรับเปลี่ยนไปตรงกันข้ามคือ อักษรขอมโบราณให้ความสำคัญกับเส้นปก
บบน ซึ่งกลายมาเป็น“ศก” หรือ “หนามเตย” และได้ใช้กันอย่างแพร่หลายในบริเวณลุ่ม
แม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีเมืองลพบุรีโบราณเป็นศูนย์กลางและได้มีอิทธิพลต่ออักษรไทยที่
เกิดขึ้นในสมัยสุโขทัยด้วย
- ดังจะเห็นได้จากเมื่อครั้งที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยแล้ว อักษร
ขอมก็ยังคงมีความสำคัญในการบันทึกคัมภีร์ทางศาสนาสืบต่อมาจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา
และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ธนบัตรต้นแบบของสยามสมัย (อักษรต้นแบบของลายสือไทย)

- ส่วนอักษรมอญโบราณที่เข้ามามีอิทธิพลอยู่ทางภาคเหนือโดยมีศูนย์กลางที่เมืองลำพูน ได้เป็นอักษรต้นแบบของอักษรยวนและอักษรตัวเมืองที่ใช้เขียนในภาษาไทยถิ่นเหนือ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังรายเป็นต้นมา และแพร่กระจายไปสู่อาณาจักรล้านช้างและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นอักษรธรรมหรืออักษรธรรมอีสาน

ธนบัตรต้นแบบของสยามสมัย (อักษรต้นแบบของลายสีไทย)

- เมื่ออาณาจักรขอมสมัยพระนครเสื่อมอำนาจลงราวพุทธศตวรรษที่ 18 กลุ่มชนชาวไทย นำโดยพ่อขุนผาเมืองและพ่อขุนบางกลางหาวได้ปราบ “ขอมสบาดโขลญลำพง” ผู้มีอำนาจปกครองเมืองสุโขทัยได้
- ต่อมาจึงได้ก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย โดยมีพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นปฐมกษัตริย์ครอง อาณาจักรสุโขทัยและรัชสมัยต่อมาคือพ่อขุนบานเมือง ทั้งสองรัชกาลนั้นยังคงอาศัย วัฒนธรรมดั้งเดิมของอาณาจักรขอมอยู่ ทั้งระบบการปกครอง ภาษาและอักษร

ธนบัตรลายส่วย (อักษรลายส่วยไทย)

- ต่อมา ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทย เมื่อปีมหาศักราช 1205 ตามที่ระบุในศิลาจารึกหลักที่ 1 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 1826 อักษรไทยหรือลายส่วยไทยที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงประดิษฐ์ขึ้นนั้น
- นับว่าเป็นอักษรชุดแรกของไทย เพราะไม่ปรากฏว่ามีศิลาจารึกหรืออักษรไทยก่อนสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ดังที่ปรากฏหลักฐานในหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 4 ความ ว่า...

“...เมื่อก่อนลายส่วยไทยนี้ปมี 1205 ศก ปีมะแม พ่อขุนรามคำแหงหาใครใจในใจแลใส่ลายส่วยไทยนี้ ลายส่วยไทยนี้จึงมีเพือขุนผู้นั้นใส่ไว้...”

ພາບຊຳພາບ (ລາຍສື່ໄທຍ)

ດ	ອ	ອ	ດ	ຕ	ຸ	ວ	ວ	ຸ	ອ
ກ	ຫ	ຫ	ດ	ຕ	ຸ	ງ	ຈ	ຸ	ຫ
ຂ		ລູ	ໄ	ຂ	ຫ			ຸ	ຸ
ຫ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຫ	ຸ	ຸ	ດ
ຕ	ດ	ຫ	ຂ	ຸ	ບ	ປ	ຸ	ຸ	ຫ
ດ	ດ	ຫ	ຫ	ຸ	ບ	ປ	ຸ	ຸ	ຫ
ໄທ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ		ຸ		ຸ	ດ
ຸ	ກ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຫ
ຸ	ຸ	ຫ		ຸ					
ຫ	ຸ	ຫ	ຸ	ຸ	ຫ				

ດ	ອ	ອ	ດ	ຕ	ຸ	ວ	ວ	ຸ	ອ
ກ	ຫ	ຫ	ດ	ຕ	ຸ	ງ	ຈ	ຸ	ຫ
ຂ		ລູ	ໄ	ຂ	ຫ			ຸ	ຸ
ຫ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຫ	ຸ	ຸ	ດ
ຕ	ດ	ຫ	ຂ	ຸ	ບ	ປ	ຸ	ຸ	ຫ
ດ	ດ	ຫ	ຫ	ຸ	ບ	ປ	ຸ	ຸ	ຫ
ໄທ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ		ຸ		ຸ	ດ
ຸ	ກ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຸ	ຫ
ຸ	ຸ	ຫ		ຸ					
ຫ	ຸ	ຫ	ຸ	ຸ	ຫ				

**สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
(ลายมือไทยของพ่อขุนรามคำแหง)**

ด	อ	ฮ	ด	ต	น	ว	ป	จ	ช
ก	ข	ค	ค	ฆ	ง	จ	ฉ	ซ	
ฌ		ญ	บ	ผ	ย			ณ	ด
ช	ฌ	ญ	ภ	ภ	ร	ท	ฒ	ณ	ด
ถ	ด	บ	ธ	น	บ	ป	ผ	ฝ	พ
ด	ถ	ท	ธ	น	บ	ป	ผ	ฝ	พ
ไ	ธ	ม	ย	ร		ล		อ	ด
ฟ	ภ	ม	ย	ร	ฤ	ล	ฎ	ว	ศ
ฟ	ล	บ		อ					
ษ	ส	ห	ฬ	อ	ย				

- พ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์เมื่อ พ.ศ.1826 ประกอบด้วย
- **พยัญชนะ 39 ตัว**
 - พยัญชนะเขียนต่อเป็นเส้นเดียวกัน ยกเว้นหางอักษร ตัวอักษรค่อนข้าง เหลี่ยม มุมอักษรเป็นเส้นโค้งมน
 - - พยัญชนะลายสือไทยที่ได้แบบอย่างมาจากอักษรต้นแบบมี 30 ตัว คือ ก ข ค ฃ ง จ ฉ ช ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น ป ผ ฝ พ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส และ ห

ລາຍລະອຽດຂອງບັນຊາພື້ນຖານ (ລາຍສື່ໄທຍຂອງພ່ອນຮາມດຳແຫງ)

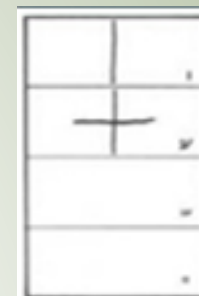
- ພ່ອນຮາມດຳແຫງປະດິທຣູ້ເພີ່ມ 9 ຕົວ ໄດ້ແກ່ ຂ ສ ສ ງ ດ ບ ຝ ຟ ແລະ ອ
- ຮວມພຣູໝະລາຍສື່ໄທຍທັງສິ້ນ 39 ຕົວ
- ລາຍສື່ໄທຍຂອງພ່ອນຮາມດຳແຫງມີເພີ່ຍງຊຸດເດີຍາວ ໄມ່ມີພຣູໝະຕົວເຊີງ ເນື່ອງຈາກຣະບບກາຣເຊີຍນກາຣາໄທຍໄມ່ມີຣະບບກາຣໃຊ້ພຣູໝະຊ້ອນ

**สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
(ลายมือไทยของพ่อขุนรามคำแหง)**

$\wedge$	$\cup$	$\odot - \square$
$\cup$	$\cap$	$\square$
$\circ$	$\cup$	$\cap - \square$
$\oplus$	$\cap - \wedge$	$\cup - \cup$
	$\cap$	$\cup$
$\odot$		$\oplus - \cup$
$\cup$	$\cap$	$\cap - \cup$

- สระ จำนวน 20 ตัว
- สระที่ลายสือไทยประดิษฐ์จากต้นแบบ 11 ตัว คือ อะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ไอ เอา และ อ (หรือนิคหิต ซึ่งอักษรต้นแบบใช้เป็นเครื่องหมายแทนเสียงพยัญชนะนาสิกคือ m (ม)) พระองค์ทรงนำมาใช้เป็นเสียงสระ และได้เพิ่มรูปำขึ้นใช้คู่กันอีกรูปหนึ่งด้วย
- พ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์สระเพิ่มขึ้นใช้อีก 9 ตัว คือ สระ อี แอะ แอ –อ เอีย เอือ อัว เออ และ โอ
- ทั้งนี้เพื่อให้ตรงกับการออกเสียงในภาษาไทย

ลายสวดบทสวดมนต์ (ลายสวดไทยของพ่อขุนรามคำแหง)

- วรรณยุกต์ จำนวน 2 รูป เสียงเอก รูปเอก เสียงโท รูปจัตวา
- พ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์วรรณยุกต์ขึ้นใช้เป็นครั้งแรก เพื่อใช้กำกับคำที่ออกเสียงและเขียนให้ตรงตามเสียงของคำ ซึ่งเสียงวรรณยุกต์นี้อักษรต้นแบบไม่มีใช้
- ตัวเลข พบ 6 ตัว คือ 1 2 4 5 7 0

๓๑๕ ๕ ๘ •

- ใช้เครื่องหมายแทนสระ จำนวน 2 รูป คือ เครื่องหมายฝนทอง และ เครื่องหมายนิคหิต ส่วนเครื่องหมายประกอบการเขียนพบ 2 รูป คือ เครื่องหมายขึ้นต้นข้อความ และเครื่องหมายคั่นข้อความ

វិទ្យាសាស្ត្រសាស្ត្រសាស្ត្រ (វិទ្យាសាស្ត្រសាស្ត្រសាស្ត្រ)

- พยัญชนะ สระ วางบรรทัดเดียวกัน

[illegible]

- ๑ พ่ กะ จั่ง จักร-จนตรา-จตุตถ แม่ กะ จั่ง นาง-จั่งอ่อง จั่ง กะ จั่ง บาน-จั่งมอ
- ๒ เจ จั่ง น่อง จั่ง คบมา จั่ง คน พ่ ร่าย ล้าม พ่ จั่ง ไร่-จั่ง จั่ง จั่ง
- ๓ อ พ่ อ้าย ตาย จาก-จั่งมอ ตบม แม่ กะ จั่ง เล็ก-จั่งมอ กะ จั่ง น้ ให้ญ ได้
- ๔ จั่งบ เป้า เจ้า เจนล้ำน เจ้า-จั่งมอ จั่งค น้า จั่ง-จั่งมอ ตาก พ่ กะ จั่ง

๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓ (อักษรวิธีลายสือไทย)

- พยัญชนะต้นและสระเขียนเชื่อมต่อกัน เช่น

ฅ กา

- ตัวสะกดเขียนแยกออกไป เช่น

ฅร การ

វិទ្យាសាស្ត្រសាស្ត្រសាស្ត្រ (វិទ្យាសាស្ត្រសាស្ត្រសាស្ត្រ)

- อักษรควบและอักษรนำเขียนเชื่อมติดกัน เช่น

ឈ្មោះ

กราฟ

ဝေ

กว่า

- ใช้อักษรหัน แทนไม้หันอากาศ เช่น

ခပ်ခပ်

ขับ

พจนานุกรมภาษามลายู (อักษรวิธีลายสือไทย)

■ สระออ และอือ ไม่ต้องมี อ เเคียง เช่น

อ๊ะ

อือ

บ่ผอ๊ะ

พ่อกูอือ

ဗုဒ္ဓဝေဒနာသဘာဝ (အနုစရိယလောကီယ) (အနုစရိယလောကီယ)

- ဘုရားရှင်တော်တို့၏ နိဗ္ဗာန်ရောက်ရှိမှုနှင့် နိဗ္ဗာန်ရောက်ရှိမှု
နိဗ္ဗာန်ရောက်ရှိမှု နိဗ္ဗာန်ရောက်ရှိမှု နိဗ္ဗာန်ရောက်ရှိမှု

ဗုဒ္ဓ

ဂု

သုဒ္ဓါန

သုဒ္ဓါန (သုဒ္ဓါန)

ဗုဒ္ဓဝါဒသဘာဝ (အနုဘဝါဒလှေစီးစာအုပ်)

- ဗုဒ္ဓဝါဒသဘာဝသည် ဗုဒ္ဓ ဝိ ဗုဒ္ဓါနုဘဝါဒလှေစီးစာအုပ်

ဗုဒ္ဓဝါဒသဘာဝ

ဗုဒ္ဓဝါဒသဘာဝ

ဗုဒ္ဓဝေဒနာသဘာဝ (อักษรวิธีลายสือไทย)

- สระเอื้อ ประกอบด้วย สระอือ เอ พยัญชนะ และ
ตัว อ เรียง 2 ตัว เช่น

๐๙๕๕

เอื้อ

๐๙๕๕

เอื้อ

กฎการถอดเสียงภาษาไทย (อักษรวิธีลายสือไทย)

- สระเอื้อ เมื่อมีตัวสะกดจะเหลือ อ เดี่ยว เช่น

๓๒๕๕

เมื่อ

๓๒๕๖

เมือง

ဗုဒ္ဓဝေဒနာသုတ် (အနုဘဒ္ဒါနိပါတ်)

- နိဗ္ဗာန် နိဗ္ဗာန်သုတ် မ နိဗ္ဗာန် နိဗ္ဗာန်

ဘုရားရှင်

ဘုရားရှင်

វិទ្យាសាស្ត្រសាស្ត្រសាស្ត្រ (វិទ្យាសាស្ត្រសាស្ត្រសាស្ត្រ)

■ สระเอื้อย ประกอบด้วย สระอี พยัญชนะต้น และ ตัว ย เช่น

ॐ नमः शिवाय

ເລີຍ

ਖੁਹ

เลี้ยง

อักษรสมัยพญาลิไท

- อักษรไทยที่ปรากฏในจารึกสมัยพญาลิไท จึงมีการเปลี่ยนแปลงระบบอักษรวิธี โดยกลับไปใช้อักษรวิธีขอมและมอญและใช้เป็นอักษรทางราชการแทนลายลือไทยของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งจากหลักฐานที่เป็นศิลาจารึกสมัยพญาลิไท พบว่ามีพยัญชนะจำนวน 38 ตัว สระมี 22 ตัว ส่วนวรรณยุกต์ยังคงใช้เหมือนลายลือไทย

ด	อ	อ	ด	ต				
ห	ว	อ	ข	ร	ล	า	อ	อ
จ		อ	ว	ว		อ	อ	อ
อ			ล	ด		อ		อ
ต	ด	ท	ซ	น	อ	อ		อ
บ	อ	อ	อ	พ		อ		อ
ท	ก	อ	อ	ร		อ		อ
ล	อ	อ		อ		อ		อ
ท		อ			อ	อ	อ	อ

อักษรสมัยพญาลิไท

■ การเปลี่ยนแปลงด้านรูปลักษณ์

➤ รูปลักษณ์ของพยัญชนะบางตัวเปลี่ยนไป เช่น

ล-ลฺ ฌ-ฌ, ฌ จ-จ ฉ-ฉ ช-ช ซ-ซ ฌ-ฌ ฌ-ฌ

นอกจากนี้ยังได้เพิ่มพยัญชนะพิเศษ หรือสระเกินเข้ามา คือ

๓ - ๑

๔ - ๑

อักษรสมัยพญาลิไท

■ การเปลี่ยนแปลงด้านรูปสัณฐาน

- รูปสระ เมื่อเปลี่ยนมาไว้บนและล่างตัวพยัญชนะ จึงต้องปรับเปลี่ยนสัณฐานเพื่อให้เหมาะสม และสระบางตัวมีรูปสูงกว่าพยัญชนะ เช่น

๐ → ๑, ๒	(อ)	๓ → ๔, ๕	(อิ)
๖ → ๗	(อี/อิ)	๘ → ๙, ๑๐	(อุ)
๑๑ → ๑๒	(อุ)	๑๓ → ๑๔	(โ)
๑๕ → ๑๖	(โ)	๑๗ → ๑๘	(โ)

อักษรสมัยพญาลิไท

■ การเปลี่ยนแปลงด้านอักษรวิธี

➤ มีการใช้ไม้หันอากาศแทนพยัญชนะซ้อน เช่น

นงง > นัง (นั่ง)

อักษรสมัยพญาลิไท

■ การเปลี่ยนแปลงด้านอักษรวิธี

- แม้ว่าจะเขียนสระไว้บนและล่างพยัญชนะแล้วก็ตาม แต่ยังปรากฏว่ามีรูปสระลอยอย่างที่ใช้ในลายสือไทยของพ่อขุนรามคำแหง ปะปนอยู่บ้าง เช่น

ผ่องทรีบ = มีอินทรี

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ.1893 – 2034)

- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2554: 141-142) กล่าวถึงอักษรสมัยอยุธยาว่า อาณาจักรอยุธยาได้ประดิษฐ์อักษรขึ้นใช้เอง แต่ได้รับอิทธิพลจากอักษรไทยในสมัยพญาสิทธิไทยแห่งกรุงสุโขทัย เอกสารโบราณเท่าที่ตกทอดมาถึงปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเอกสารโบราณที่จารึกลงบนวัสดุเนื้อแข็ง เช่น เงิน ดีบุก หิน และโลหะต่าง ๆ จารึกเหล่านี้มักมีเนื้อหาสั้น ๆ เกี่ยวกับการทำนุบำรุงศาสนสถาน การสร้างพระพุทธรูป การทำบุญ และการตั้งสัตยาธิษฐาน เป็นต้น

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ.1893 – 2034)

- สมัยอยุธยาตอนต้นยังไม่พบหลักฐานการใช้พยัญชนะและสระเพิ่มขึ้นจากสมัยสุโขทัย
- แต่พบเครื่องหมายประกอบการเขียนเพิ่มขึ้น 1 รูป คือ ไ้ม้มก ในจารึกหลักที่ 44 จารึกวัดสองคบ 3 พ.ศ. 1976 นับเป็นการปรากฏใช้เครื่องหมายไ้ม้มกเป็นครั้งแรก

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ.1893 – 2034)

➤ รูปอักษร

- จากหลักฐานจารึกดังกล่าวพบว่าอักษรไทยสมัยอยุธยารุ่นแรกยังคงมีรูปลักษณะคล้ายคลึงกับอักษรสมัยพญาลิไทยอยู่มาก กล่าวคือ เส้นอักษรโค้ง มุมอักษรมน และตัวอักษรกว้าง มีเพียงบางตัวที่เส้นตัวอักษรและมุมอักษรเริ่มเป็นเหลี่ยม เช่น ธ และ พ เป็นต้น
- ในระยะเวลาต่อมาตัวอักษรดังกล่าวจะค่อย ๆ คลี่คลาย รูปลักษณะเริ่มเป็นทรงเหลี่ยมเกือบทุกตัว ดังปรากฏชัดเจนในจารึกหลักที่ 50 พ.ศ. 1956 และจารึกหลักที่ 44 จารึกวัดส่องคบ 3 พ.ศ.1976

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ.1893 – 2034)

- การใช้อักษรขอมและอักษรวิธีแบบขอมเขียนแทรกในคำไทย คือ พบใช้เขียนทั้งคำ ใช้เชิง ร เขียนอักษรควบ และใช้อักษรขอมบางตัวแทรกในพยางค์หรือในคำภาษาไทย ทั้งนี้พบในจารึกหลักที่ 44 และ 51 เป็นจำนวนมาก

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.2034 – 2231)

- สมัยอยุธยาตอนกลางเริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 จนถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ช่วงสมัยนี้มีอายุราว 200 ปี นับว่าระยะเวลายาวนานกว่าสมัยอยุธยาตอนต้น สมัยนี้บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การต่างประเทศ และวรรณกรรม
- โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ถือว่าเป็นยุคทองแห่งกรุงศรีอยุธยาเพราะมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ จนมีการทำสนธิสัญญาการค้ากับฝรั่งเศส และมีการเจริญทางพระราชไมตรีระหว่างกรุงศรีอยุธยากับฝรั่งเศสด้วย

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.2034 – 2231)

- ในสมัยนี้มีการใช้ “*กระดาศฝรั่ง*” บันทึกเรื่องราวเป็นจำนวนมาก นอกเหนือจากการจารึกลงบนวัสดุเนื้อแข็ง สมุดไทย และใบลาน
- การศึกษาอักษรไทยในสมัยอยุธยาตอนกลาง เอกสารโบราณส่วนใหญ่จะได้หลักฐานมาจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นเอกสารเกี่ยวกับการค้าขายในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม และเอกสารสัญญาทางการค้าและหนังสือราชทูตไทยในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.2034 – 2231)

- ยังไม่พบจำนวนพยัญชนะที่เพิ่มขึ้นจากสมัยสุโขทัย แต่พบเครื่องหมายแทนสระ 2 รูป ได้แก่ เครื่องหมายไม้ไต่คู้ (พบใช้ครั้งแรกในคำว่า ก็) และเครื่องหมายฟั่นหนู
- เครื่องหมายทั้งสองนี้พบใช้ใน พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ พ.ศ. 2223

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.2034 – 2231)

- จากการศึกษาเอกสารโบราณสมัยอยุธยาตอนกลางพบรูปอักษร 2 แบบ
 - **อักษรแบบธรรมดา** ซึ่งเป็นอักษรแบบเดิมที่สืบทอดมาจากอักษรสมัยอยุธยาตอนต้น แต่ในช่วงนี้ได้พัฒนารูปปลัณฐานไปเป็นทรงเหลี่ยมชัดเจนมากขึ้น เส้นอักษรไม่โค้งมน อีกทั้งตัวอักษรยังเอนไปทางขวาเล็กน้อย รูปอักษรแบบธรรมดาพบหลักฐาน ดังนี้

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.2034 – 2231)

- หนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา กรมการเมืองตะนาวศรี อนุญาตให้พ่อค้าเดนมาร์กเข้ามาค้าขายยังประเทศไทย พ.ศ. 2164 ฉบับที่ 2
- หนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา กรมการเมืองตะนาวศรี อนุญาตให้พ่อค้าเดนมาร์กเข้ามาค้าขายยังประเทศไทย พ.ศ. 2164 ฉบับที่ 3
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ พ.ศ. 2223
- จดหมายเหตุดุริยา เรื่องระยะทูตสยามไปนมัสการพระเมาลีเจดีย์เมืองหงสาวดี พ.ศ. 2225
- บันทึกโกษาปาน พ.ศ. 2229
- หนังสือออกพระวิสุทธสุนทร จดหมายฉบับที่ 2 พ.ศ. 2231

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.2034 – 2231)

- **อักษรไทยย่อ** คือ อักษรที่มีลักษณะหักเหลี่ยมย่อมุม อักษรประเภทนี้เป็นการตกแต่งประดิษฐ์อักษรแบบธรรมดาที่ใช้เป็นปกติให้ประณีตบรรจงงดงามขึ้น ทั้งนี้คงได้แบบอย่างมาจากอักษรขอมบรรจงซึ่งนิยมใช้ควบคู่กับอักษรไทยมาแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย และจากหลักฐานเอกสารโบราณเท่าที่มีพบว่า อักษรไทยย่อพบใช้ครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม และพบว่านิยมใช้อย่างมากในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทั้งนี้ส่วนใหญ่นิยมใช้บันทึกเรื่องราวที่เป็นทางการและการศาสนา

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ.2231 –2310) ถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2311 -2324)

สมัยอยุธยาตอนปลายเริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเพทราชา (พ.ศ. 2231) ถึงสมัยสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ สมัยอยุธยาตอนปลายเป็นช่วงที่บ้านเมืองอยู่ในสภาพที่ตกต่ำและอ่อนแอ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง และความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศ และทั้งยังมีสงครามกับพม่าจนทำให้กรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชเนื่องจากบ้านเมืองประสบปัญหาหอบด้าน ทำให้ความเจริญด้านการเขียนและด้านวรรณกรรมซบเซาไป เอกสารสัญญาบัตรต่างประเทศก็น้อยลง งานด้านวรรณศิลป์ปรากฏเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ซึ่งก็น้อยกว่าสมัยอยุธยาตอนกลาง ด้วยเหตุนี้เอกสารที่ใช้ในการศึกษาด้านอักษรในสมัยอยุธยาตอนปลายจึงพบเป็นจำนวนน้อย และบางส่วนถูกเผาทำลายไปเป็นจำนวนมาก

อักษรสมัยอยุธยา

- อักษรสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ.2231 –2310) ถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2311 -2324)

เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงกอบกู้เอกราชและได้สถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี ประกอบกับพระองค์ได้ทรงฟื้นฟูวรรณกรรมขึ้นหลายเรื่อง ทำให้มีเอกสารหลักฐานโบราณ เอกสารราชการ และวรรณกรรมที่สามารถนำมาศึกษาอักษรช่วงสมัยนี้ได้ (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2554: 184)

อักษรสมัยอยุธยา

- อักษรสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ.2231 –2310) ถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2311 -2324)

- จำนวนอักษร

สมัยอยุธยาตอนปลายพบพยัญชนะเพิ่มขึ้น 2 ตัว คือ ข และ ฮ พบว่าเป็นอักษรไทยย่อทั้งหมด ปรากฏใช้ในบันทึกฉบับที่สุทนต์คำหลวง พ.ศ. 2279 แต่งขึ้นในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ รวมพยัญชนะครบ 44 ตัว

- สระ

สมัยนี้มีสระเพิ่มขึ้นอีก 5 ตัว ได้แก่ สระเอะ เอียะ เอือะ อัวะ และเออะ พบใช้ในหนังสือจินดามณี สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ รวมมีสระครบ 32 ตัว เมื่อพ.ศ. 2275

อักษรสมัยอยุธยา

- อักษรสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ.2231 –2310) ถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2311 -2324)

- **วรรณยุกต์**

สมุดไทยเรื่องจินดามณีในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ที่พบที่เมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ พบวรรณยุกต์ตรีและวรรณยุกต์จัตวา
ฉะนั้นหากยอมรับสมุดไทยเรื่องจินดามณี สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศที่พบที่ลอนดอน เป็นฉบับจริง มิได้เป็นการคัดลอกในสมัยหลัง ก็อาจกล่าวได้ว่า วรรณยุกต์ทั้งสองรูปนี้ ปรากฏครั้งแรกใน พ.ศ. 2275

อักษรสมัยอยุธยา

- อักษรสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ.2231 –2310) ถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2311 -2324)

- เครื่องหมาย

สมัยนี้ พบเครื่องหมายประกอบการเขียน 1 รูป คือ เครื่องหมายทัศนธาตุ พบใช้
ในบันทึกฉบับทูลตราคำหลวง พ.ศ. 2279 ใช้กำกับพยัญชนะที่เป็นตัวสะกด

อักษรสมัยอยุธยา

■ อักษรสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ.2231 –2310) ถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2311 -2324)

➤ **รูปอักษร พบ 2 แบบ**

อักษรแบบธรรมดา อักษรชนิดนี้เป็นอักษรแบบเดิมที่ใช้สืบต่อมาจากสมัยอยุธยาตอนกลาง แต่เส้นอักษรได้พัฒนาไปเป็นเส้นตรง ตัวอักษรหักมุมจนเป็นเหลี่ยมมากกว่าสมัยอยุธยาตอนกลาง

อักษรไทยย่อ ยังนิยมใช้รูปอักษรไทยย่อในการบันทึกทั้งบนศิลา ทองแดง สมุดไทย และกระดาษเพลลา จากหลักฐานที่ปรากฏส่วนใหญ่พบใช้ในการบันทึกเรื่องราวทางศาสนาและตำราสอนตัวอักษร อักษรไทยย่อที่นับว่าประณีตสวยงามที่สุดปรากฏในสมุดไทยเรื่องนั้นโทปนันทสูตรคำหลวง (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2554:89-190)